

TRAMP

CELA PRIČA

Ambicija, ego, novac i moć
na američki način

Majkl Krejniš i Mark Fišer

The Washington Post

■ Laguna ■

Naslov originala

Michael Kranish and Marc Fisher
The Washington Post

Trump Revealed
AN AMERICAN JOURNEY OF AMBITION,
EGO, MONEY, AND POWER

Copyright © 2016 by WP Company LLC
Translation copyright © 2016 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

O KNJIZI

Svake četiri godine reporteri *Vašington posta* istražuju život i karijeru predsedničkih kandidata. Zamisao je da doznaju što više mogu o tome kako ti ljudi razmišljaju, kako odlučuju i delaju, da ispitaju njihovu prošlost ne bi li stekli predstavu o njihovom mogućem ponašanju u budućnosti. Potkraj marta 2016, kad je rezultat nadmetanja za nominacije u obema strankama još bio neizvestan, uredništvo *Posta* je odlučilo da započne obimno istraživanje i izveštavanje, neophodno za sveobuhvatno proučavanje biografije svih kandidata na opštim izborima. Sastavljeni su veliki reporterski timovi, koji su imali da se pozabave životom i delom mogućih pobednika, Donalda Trampa i Hilari Klinton. Zadatak oba tima bio je isti, ali Tramp je predstavljao jedinstven izazov: on će, naime, posle više od pola veka, biti prvi predsednički kandidat jedne od vodećih stranaka – prvi posle Dvajta Ajzenhauera – koji je dosegao taj status a da pre toga nije zauzimao nijednu izbornu funkciju.

Post je zadužio više od dvadesetoro reportera, dvoje faktičekera, koji su se bavili proveravanjem činjenica iznesenih u

novinskim tekstovima i troje urednika da istraže Trampov život. Imali su tri meseca da isporuče građu za ovu knjigu i više od trideset članaka za *Post*, s ciljem da zabeleže i razumeju sve, od Trampove porodične istorije do njegovog detinjstva, karijere i političke evolucije. Poslali smo reportere u domove njegovih predaka u Nemačkoj i Škotskoj, u četvrt u Kvinsu gde je proveo detinjstvo, u njegov internat na severu države Njujork, u kampuse njegovih koledža u Bronksu i Filadelfiji, u njegove kompanije u Atlantik Siti-ju, Panami, Rusiji i Azerbejdžanu. Posetili smo Trampove rođake, školske drugove, prijatelje, konkurente, poslovne partnere, direktore i zaposlene, pristalice i kritičare.

Ova knjiga je delo izuzetno posvećene i talentovane grupe reportera i urednika: Džena Džonson i Franses Selers putovale su uzduž i popreko da pronađu korene Trampove porodice. Majkl Miler i Pol Švarcman posvetili su se Trampovom detinjstvu, pronašli su decu s kojom se igrao u ulici, školske drugove, nastavnike i komšije. Robert O’Harou i Šon Boberg istraživali su Trampovo komplikovano finansijsko poslovanje i njegove poslovne transakcije vezane za nekretnine u Atlantik Siti-ju i Njujorku, a Bob Vudvord je obezbedio ključne intervjue i smernice dok smo sklapali sliku kako je Tramp izgradio svoje kompanije. Dru Harvel je ušao u trag počecima *Trump Organization** na Menhetnu, dok se Vil Hobson pozabavio evolucijom Trampovih višedecenijskih,

* Puni nazivi Trampovih kompanija, objekata, kazina, hotela, pose-da, franšiza i knjiga – dati su u izvornom obliku, gde god se pominje njegovo ime, jer se u celoj knjizi insistira na brendu *TRUMP*, koji ima poseban značaj za razumevanje ove biografije. Prihvatili smo rizik da to nekada može i da zbuni našeg čitaoca ali smo time izbegli da transkripcijom promenimo suštinu dela. (Prim. ured.)

ljubavlju i mržnjom prožetih odnosa s informativnim medijima, kao i njegovim poslovnim poduhvatima u svetu profesionalnog sporta. Meri Džordan i Karen Heler zabeležile su Trampove veze sa ženama, među kojima su njegove supruge, devojke i direktorke u njegovim kompanijama. Ejmi Goldstin i Džeri Markon proučavali su uspone i padove Trampovih kockarnica i drugih poslovnih poduhvata za vreme naročito teškog razdoblja njegove karijere, a Rozalind S. Helderman i Tom Hamberger istraživali su kako je Tramp pretvorio svoju imperiju u brend utemeljen na njegovom imenu i popularnom imidžu. Robert Semjuels je ispitivao Trampovu politiku tokom godina, a Kevin Saliven je proputovao planetu da prouči njegove međunarodne poslovne poduhvate. Den Balc je do najsitnijih detalja analizirao predsedničku kampanju 2016. ne bi li stekao predstavu kako se i zašto Tramp izdvojio iz mnoštva republikanskih kandidata. Skoro svi ovi reporteri radili su i na ostalim aspektima ove knjige, kojoj su svojim radom izuzetno doprineli i *Postovi* reporteri Den Zek, Ben Teris, Majkl Bernbaum, Ijan Šapira, Stiv Hendriks, Dejvid A. Farenthold, Karen Tumulti, Robert Kosta, Filip Raker i Džanel Ros; istraživač Elis Krajts; i pisac finansijske kolumne Alan Sloun. Istraživači Džuli Tejt i Lusi Šeklford su savesno proverile tačnost svih činjenica iznesenih u ovoj knjizi, a fotopriloge u knjizi organizovala je urednica fotografije Bronven Latimer. Urednici Skot Vilson, Stiven Ginsberg i Piter Volsten odigrali su ključnu ulogu u uobličavanju reportaža i čitanju svake verzije za vreme samog procesa. Izvršni urednik *Posta* Martin Baron i glavni urednik Kameron Bar od samog početka su bili nepokolebljivi u nameri da ova biografija bude krajnje sveobuhvatna i bitko napisana, i maksimalno su iskoristili sve resurse koje su imali na raspolaganju kako bi ostvarili taj cilj.

Tramp je bio dostupan za više od dvadeset sati razgovora s brojnim reporterima koji su radili na ovoj knjizi. Takođe, omogućio im je da intervjuišu njegovog advokata i neke članove njegovog izbornog štaba. Odbio je naše molbe za razgovor s njegovim bratom i sestrama, a nije pristao ni da ukloni ograničenja koja je nametnuo mnogim sadašnjim i bivšim rukovodiocima svojih kompanija – oni su potpisali ugovore o poverljivosti podataka dok su radili za njega. Isto tako, nije pristao da nam omogući uvid u stanje svojih poreskih obaveza, koje su svi ostali predsednički kandidati u modernoj istoriji predočili javnosti. Tramp je tokom celog procesa govorio kako se nada i očekuje da će ova knjiga biti istinita i fer, i uveravali smo ga da nam je to zaista najvažnije. Mnogo puta nam je rekao da se, ako mu se knjiga ne dopadne, neće libiti da se ogradi od nje ili da preduzme mere protiv nje. Istog dana kad je pristao da dà prvi intervju za ovu knjigu, izjavio je u razgovoru za *Njujork post* kako je to „komičan“ projekat.

Donald Tramp se u životu rukovodi kredom kako mu svaka pažnja, pa bilo to dodvoravanje, kritika ili nešto između, može samo koristiti, te kako njegov lični imidž definiše njegov brend, kako on *jeste* taj brend. Započeli smo ovo izveštavanje verujući da je Tramp, poput svih ostalih, mnogo više od svoje reputacije ili brenda. Završavamo ga u istom uverenju, budući da smo shvatili da je čovek koji želi da bude predsednik mnogo kompleksniji nego što to možda nagoveštava jednostavan jezik kojim govori, i da njegovi ciljevi i sistem vrednosti počivaju na roditeljskom primeru i vaspitanju, na svim poredama i porazima koje je doživeo, kao i na neumornoj potrazi za ljubavlju i prihvatanjem. Ovo što sledi jeste priča o čoveku koga smo u međuvremenu dobro upoznali.

SADRŽAJ

PROLOG: „PRESEDNIČKI“	15
1. ZLATNA GROZNICA: NOVA ZEMLJA	37
2. SMRDLJIVE BOMBE, SKAKAVCI I TRODELNO ODELO	56
3. OTAC I SIN.	84
4. ROJ KON I UMEĆE PROTIVNAPADA	97
5. PRELAZAK PREKO MOSTA	111
6. „NAJBOLJI SEKS U MOM ŽIVOTU“	157
7. SVE JE U IGRI	185
8. HLADNI VETROVI.	208
9. JURNJAVA	224
10. NJEGOVA VLASTITA LIGA	250
11. VELIKA ISKUŠENJA	272
12. MAŠINA ZA GLEDANOST	301
13. SVE JE U IMENU	316
14. IMPERIJA.	341
15. ŠOUMEN	367

16. POLITIČKI KAMELEON	382
17. KOLIKO VREDI ČOVEK	412
18. „TRAMP! TRAMP! TRAMP!“	433
EPILOG: ZAKON I RED	465
IZJAVE ZAHVALNOSTI	485
O AUTORIMA	491
POSEBNA NAPOMENA O BELEŠKAMA	493

TRAMP
CELA PŘIČA

PROLOG

„Predsednički“

Sada je vodeći kandidat stranke, a uskoro će postati i predsednički. Njegovi sin, kćerka i supruga rekli su mu da ovo mora uraditi, da mora pokazati svoju promišljeniju, smireniju stranu. „I te kako umem da se ponašam predsednički“, odgovorio im je na to. Nasmejao se i dodao: „Umem da se ponašam predsednički bolje od ijednog predsednika koga je ova zemlja ikad imala sem Abrahama Linkolna, jer... Abrahama Linkolna ne možeš nadmašiti.“ I sad je tu, u državnoj prestonici, u utrobi zveri, i svima im pokazuje da on to može. Srešće se s američkim senatorom – sa senatorom koji podržava *njega*, klinca iz Kvinsa, najvećeg mangupa među njujorškim trgovcima nekretninama – u prostorijama jedne od najjačih advokatskih firmi u glavnom gradu. Razgovaraće o spoljnoj politici sa gomilom vašingtonskih štrebera. Čitaće govor s telepromptera, sprave koju je oduvek ismevao, pomagala kojim se poštapaju politički luzeri. Nabrojaće neke insajdere koji će ga savetovati u Beloj kući, mada će, dabome, i dalje ostati svoj glavni savetnik, zato što se u sve ovo razume bolje od ikoga drugog. Jednog kao

staklo vedrog prolećnog dana 2016. godine, predvodnik u trci za republikansku nominaciju za predsednika Sjedinjenih Država izaći će na kraj sa svim teškim pitanjima koja će mu postaviti uređivački odbor *Vašington posta*. Obratiće se žestokoj ekipi u AIPAC-u, Američko-izraelskom odboru za odnose s javnošću,* jednim od najuticajnijih lobija u najvažnijem gradu na svetu, grupi čiji članovi sve glasnije nazivaju njegovu kampanju zastrašujućom, pa čak i demagoškom. A pošto se, eto, nalazi u Vašingtonu – gde, uzgred, gradi hotel koji će biti jedan od zaštitnih znakova njegove kompanije – prošetate medijske šakale gradilištem i pohvaliti se stamenim granitom i prvoklasnim mermerom. Blistaće od ponosa i podići bradu dok obnaroduje kako će hotel biti završen pre roka i za manje novca nego što je predviđeno, „a imamo skoro trista soba, superluksuznih“ i „zaposlicemo znatno više od pet stotina ljudi, najmanje pet stotina“.

Biće to važan dan u veličanstvenoj kampanji čiji je cilj da Amerika ponovo bude velika.** Pokazaće im koliko je svestran – ovog časa je narodski čovek koji pali mase u sve većim arenama, hvaleći ih zato što su naglo prestali da budu tiha većina i postali „vrlo, vrlo agresivna, vrlo, vrlo bučna, glasna većina“, a potom će, koliko narednog dana, biti elegantan, ozbiljan, principijelan vodeći kandidat u trci za nominaciju – *i da, ponašaće se predsednički*. Ovde nema laži, nema prevare, govorio je, i niko neće moći da negira volju naroda. Donald Tramp – potomak samoukog čoveka koji je gradio kuće za srednju klasu, drski klinac koji je prešao

* *American Israel Public Affairs Committee*. (Prim. prev.)

** *Make America Great Again* – slogan koji je prvi upotrebio Ronald Regan u svojoj predsedničkoj kampanji 1980. Nastao je 1979, kad je u SAD došlo do pogoršanja domaće privrede obeleženog stagflacijom (pad proizvodnje praćen inflacijom). (Prim. prev.)

most i osvojio Menhetn, razmetljivi građevinar koji na sve stavlja pozlatu, čovek koji je Atlantik Sijetu povratio veličinu (sve dok se taj grad nije ponovo sroza), zabavljač koji je sâm sebe opisivao kao „mašinu za postizanje rejtinga“ – stajao je sada u najvećoj dvorani u američkoj prestonici i držao govor čija će se svaka reč preispitivati kao da je već predsednik. Tramp – periferni kandidat koji je okrenuo Republikansku stranku naglavce, milijarder koji je milione Amerikanaca ubedio kako najbolje razume njihove frustracije i težnje – taj novajlija u svetu politike, taj ponositi autsajder, nadmudrio je stručnjake, konsultante i insajdere, čitavu kliku političkih moćnika i licemera koji su doterali ovaj grad do sramotnog stanja paralize. Za samo nekoliko nedelja, vašarska atrakcija je prerasla u glavni događaj. Sada je bio zvezda baš onakvog dana kakvih će biti na stotine nakon što postane *predsednik* Tramp, i koje će posvetiti tome da „Amerika ponovo bude država“, da je uzme natrag, da je učini velikom, da joj vrati radna mesta, da zadrži Meksikance i muslimane izvan njenih granica, da „pobeđuje, pobeđuje, pobeđuje“. „Bum!“, voli da kaže na svojim bučnim mitinzima. Bum! – i zli teroristi ISIS-a će biti zbrisani. Bum! – i iste one kompanije koje su izvezle američka radna mesta ima da ih vrate natrag. Bum! – i Meksiko ima da plaća za onaj zid podignut da sprečava ilegalne imigrante da prelaze u Sjedinjene Države. Bum! – velika zemlja, ponovo.

SKORO CEO ŽIVOT proveo je u centru pažnje. Bila mu je tek trideset i neka kad je postao slavna ličnost sa samo jednim imenom, poput Madone ili Bijonse, kao da je rok zvezda ili predsednik, a to ime se, ispisano VELIKIM pozlaćenim slovima, nalazilo na svim zgradama, avionima, košuljama i

vinskim flašama (mada kaže kako nikad u životu nije popio ni kap alkohola). Spadao je u one retke milijardere kojima nije stalo do privatnosti, pozivao je kamere da se fokusiraju na „zid od ega“ u njegovoj kancelariji. Razmetao se bogatstvom, trošio šakom i kapom, obrađivao medije zato da bi ga uvek bilo u trač-rubrikama, poslovnim rubrikama, sportskim rubrikama i na naslovnim stranama. Taj će, govorili su njegovi klevetnici, prisustvovati i otvaranju testamenta.

Skoro od prvog trenutka bio je sâm svoj brend. Dotle je dobrim delom dospeo tako što je pažljivo proučavao sve što se o njemu govorilo. Dane je započinjao uz podebeo svežanj novinskih isečaka, u kojima se pominjalo njegovo ime. Čak i sada, dok se nadmeće za najmoćniji položaj na planeti, za posao koji skoro u potpunosti zavisi od moći da ubediš one oko sebe, u kojem si primoran da predvodiš tim i zadobijaš lojalnost ljudi, čak i sada Donald Dž. Tramp kaže kako je većinu svojih odluka doneo sâm, ne savetujući se ni sa kim: „Razumem život“, rekao je. „I razumem kako on funkcioniše. Ja sam vuk samotnjak.“

Znao je kako da postane poznat, znao je kako da pridobije mase, kako da osvoji rejtinge, da natera ljude da ga primete. Više od tri decenije pre no što je zaključio kako želi da bude predsednik, pojavio se na *Galupovoj* listi muškaraca kojima se Amerikanci najviše dive, zaostajući samo za papom i pojedinim predsednicima. Dizanje prašine za sobom postalo je njegov doživotni predmet proučavanja. Vodio je računa o hijerarhiji pažnje. Drečavost je za stepen više od raskoši, govorio je. Dobar predstavnik za štampu bolji je od lošeg, ali oba su korisna. Bio je čudna, možda i jedinstvena mešavina pametnog šoumena i mrgodnog, naprasitog uličnog kav-gadžije. Reklamirao je samog sebe na sva usta, zbog čega su mu se u isto vreme dodvoravali i ismevali ga. Bio je ponosni,

razmetljivi pobednik, koji je ujedno propao u više poslovnih poduhvata nego što ih mnogi mogli za života započnu. Zahtevao je poštovanje – to je za njega bila stvar ponosa. Retko kad se mogao videti bez sakoa i kravate, a čak i bliski saradnici, koji su decenijama bili uz njega, obraćali su mu se sa „gospodine Trampe“.

A ipak, njegov način izražavanja umeo je da šokira ljude, a one koje je doživljavao kao neprijatelje – pogotovo žene – obasipao je bezobzirnim, grubim uvredama. Jezik mu je ponekad ličio na niz slogana i običnih izjavnih rečenica koje saopštavaju površne ideje, što je neke navelo da pomisle kako pred sobom imaju neobrazovanog prostaka. Njemu se pak to pomalo dopadalo; i očekivao je nešto takvo od elitista koji su mu se celog života podsmevali. Mnogo se hvalisao, ali je o onome što je proživljavao duboko u sebi uglavnom ćutao. To je izbijalo na površinu samo u retkim trenucima, poput, na primer, razgovora o filmovima koje voli. Kad su ga upitali o filmu *Građanin Kejn*, klasiku Orsona Velsa, priči o idealističnom novinskom magnatu, čoveku koji stekne veliko bogatstvo ali pritom izgubi dušu, Tramp je rekao: „*Građanin Kejn* je u stvari priča o zgrtanju bogatstva, i vidite šta se dešava na kraju toga zgrtanja, to nije nužno sve pozitivno. Nije pozitivno... Verujem da vas bogatstvo u stvarnom životu zapravo izoluje od drugih ljudi. To je zaštitni mehanizam. Podižete gard, mnogo više nego što biste to radili da bogatstvo ne posedujete.“

Sebe je smatrao čovekom iz naroda, kome je više stalo do dobrog mišljenja taksista i građevinskih radnika nego do uvažavanja bogatih i moćnih. Ljudi ga poznaju i poštuju, rekao je, i stoga je oduvek mislio kako bi naposljetku mogao dospeti i u Belu kuću. „Zato što sam toliko uspešan“, rekao je. „Već odavno sam veoma uspešan. Može biti da mi je ta

pomisao oduvek tinjala negde u pozadini uma... da sam oduvek imao tu želju da poboljšam ovu zemlju ili, kako kažemo, da je ponovo učinim velikom, je l' tako?... Odličan slogan, sâm sam ga smislio.“

TAČNO GODINU DANA ranije, sve je to bio san, puko maštanje. Tramp je radio isto što već decenijama radi u svakom krugu izbora – poigravao se novinarima, pojavljivao se u radijskim i televizijskim programima, nagoveštavao, začikavao, podrugivao se nesposobnim političarima, izazivao publiku zamišlju da bi možda mogao usmeriti svoj talenat ka nedaćama ovog sveta. Tog martovskog dana 2015, tačno godinu dana pre no što će on obaviti svoje prve „predsedničke“ obilaske u Vašingtonu, početni talas republikanskih pretendenta na položaj stranačkog kandidata počeo je da objavljuje svoje namere, a štampa je pomenula Trampa osamdeset šest puta. *Čikago san tajms* zamolio ga je da iznese svoje mišljenje o lokalnoj polemici u vezi s mogućim proglašavanjem jednog oblakodera za zgradu od istorijskog značaja i njeno stavljanje pod zaštitu države; Trampu je bila mrska i sama pomisao da neko ograničava njegove kolege iz oblasti građevinske industrije – ukoliko, poput njega, žele da menjaju izgled zgrada od istorijskog značaja, trebalo bi im to i dozvoliti. U Palm Biču, Tramp je stao uz kućevlasnike koji su se protivili dogradnji aerodromske piste, što bi rezultovalo grmljavinom bučnih mlaznjaka iznad njegovog imanja Mar-a-lago. U Škotskoj je obrnuo ćurak i objavio da će bez obzira na proteste započeti gradnju hotela i terena za golf. Na domaćem terenu, u Njujorku, produkcijska kuća koja je u *Radio siti mjuzik holu* postavljala muzičko-scenski spektakl

praćen modnom revijom, pustila je glas da će deo programa biti i „selebri video klip“ Donalda Trampa.

Međutim, u martu 2015. Trampov uobičajeni niz kontroverznih poslovnih odluka i promotivnih pohoda počeo je da uzmiče pred nailazećim uraganom političkih glasina i kleveta. Na MSNBC-u, voditelj Kris Metjuz je ponudio „mali humoristički predah“ u vidu diskusije o Trampovim predsedničkim ambicijama. „Hajde da ne shvatamo Donalda Trampa kao ozbiljnog kandidata“, odvratio je kolumnista *Čikago tribjuna* Klarens Pejdz. „Čovek je genije za marketing, i to radi i sad.“ CNN-ov analitičar Džefri Tubin je u celosti odbacio ovu temu: „Donald Tramp pokreće jednu od svojih fiktivnih predsedničkih kampanja.“ U svojoj rekapitulaciji republikanskog tabora, *Vašington post* je svrstao Trampa među „narastajuće mnoštvo takmaca s neznatnim šansama“, pored Karli Fjorine, senatora Lindzija Grejama, guvernera Ohaja Džona Kejsika i bivšeg guvernera države Njujork Džordža Patakija. Govoreći na MSNBC-u, Mekej Kopins iz *Bazfida* (buzzfeed.com) odbacio je Trampovu priču o kandidaturi kao „paradu ko bajagi predsedničkih ambicija“ i izjavio: „I dalje sam spreman da se kladim u svoju godišnju platu da se njegovo ime ipak neće naći na glasačkom listiću u Ajovi.“ Na sajtovima posvećenim igrama na sreću, ljudi su se kladili na neizbežno učešće Džeba Buša i besmisleno učešće Trampa. Tog dana 2015. Bušovi izgledi su iznosili 4 prema 1; Tramp se našao na dnu gomile, s izgledima procenjenim na 150 prema 1.

Međutim, daleko od američkih medijskih centara poput Njujorka i Vašingtona, počeli su da se probijaju prvi tihi tonovi sasvim drugačije pesme. U *Nju Hempšir junion lideru* izdavač Džo Makvejd napisao je da ostali kandidati i

informativni mediji „potcenjuju Donalda Trampa na vlastitu odgovornost. Ljudima su se toliko smučili slatkorečivi govori, ulepšane slike i politički memorandumi, da je sasvim moguće da će zaključiti kako im se dopada čovek koji ide protiv vetra i koga natapirane sveznalice na televiziji uporno omalovažavaju“. Tramp se pojavio kod Mejgin Keli, na *Foks njuzu*, a kad ga je upitala: „Da li je tu samo da ljuti ostale“, odvratio je: „Ja sve radim do kraja. Sve u životu sam uradio do kraja... Volim ono čime se bavim, ali svoju zemlju volim još više. I kadar sam da je dovedem u red.“

Devet meseci kasnije, poslednjih dana 2015, više niko nije pomišljao da je Tramp tu samo da ljuti ostale. Jedne hladne, kišne večeri, u krcatoj areni u Grand Rapidsu, u Mičigenu, stajao je ispred ogromne američke zastave i široko se osmehivao dok su njegove pristalice – mnogi s njegovom crvenom bejzbol kapom s natpisom DA AMERIKA PONOVO BUDE VELIKA – „*made in USA*“ i dostupnom na shop. donaldjtrump.com za 25 dolara – skandirale njegovo ime. Do prvih preliminarnih izbora preostalo je još nekoliko nedelja, ali Trampovi protivnici su se već osipali. Tramp je svoj govor na tom mitingu započeo napomenom da je Lindzi Grejam tog dana odustao od dalje trke: „Bio je nepristojan prema meni. A ko god je nepristojan prema meni – X, X“, i onda je u vazduhu dvaput nacrtao taj znak, „iksirajući“ gubitnike dok je gomila u Deltapleks areni urlala. „Tako bi trebalo da bude i s našom zemljom“, rekao je Tramp. „Ko god se okrene protiv nas, tu mu je kraj.“ Novi urlik.

Posle nekoliko desetina mitinga održanih u sklopu ove kampanje, već je imao utvrđenu rutinu. Nije bilo nikakvog scenarija, postojao je samo neveliki spisak priča koje je kazivao između duhovitih varijacija na temu događaja dana i govora o uklanjanju glasnih pripadnika opozicije iz dvorane.

(Gomili nikad nije smetalo da sluša priče koje je već čula, poput one kako je Ford sagradio u Meksiku veliku fabriku, a predsednik Tramp će vratiti ta radna mesta natrag u Ameriku. „Je l' neko već čuo tu priču?“, pitao je Tramp.

„Jeste!“, uzviknuli su prisutni.

„A hoćete li da je čujete još jednom?“

„Hoćemo! Hoćemo!“ (povikali su.)

Tog dana je Tramp imao neke nove fore, neke nove sočne zalogaje za gomilu koja je uživala u svakom njegovom napadu na moćne i arogantne. Danas su medijski izveštaji bili prvi na tapetu. Tramp je prokomentarisao kako je ruski lider Vladimir Putin za njega rekao kako je briljantan. Potom se ironično osvrnuo na izveštaje u američkim medijima kako za predsedničkog kandidata možda i nije baš dobro da ga hvali apsolutistički lider zemlje koja je krajnje nezgodan suparnik Amerike. „Jao, zar nije *strašno* što je Putin rekao nešto lepo?“, podrugnuo se Tramp. „To nije strašno, to je dobro... Ne bi li bilo baš lepo kad bismo uspeli da se slažemo s ljudima?“ Reporteri izvrću njegove reči, pa zvuči kao da on podržava Putina, rekao je Tramp. „Uzged, mrzim neke od tih 'reportera'. Ali nikad ih ne bih ubio. Mrzim ih.“ Klicanje je doseglo novi vrhunac, a Tramp je, podižući glas iznad srčanih uzvika gomile, dodao: „Neki od njih su stvarno gnusni lažljivci, to je tačno, to je tačno. Ali nikad ih ne bih ubio.“

Insistirao je na tome kako ima pravo, kako ima obavezu da sve otvoreno i iskreno kaže. Njegov jezik, ponižavajuće „pa-pa“ koje je mahnuvši dobacio demonstrantima kad su ih bezbednjaci izveli iz sale zato što su mu dovikivali: „Ti si licemer!“ – Tramp se nikad neće izvinjavati zbog nečega takvog. Prisutnima je objasnio: „Pohađao sam prestižni univerzitet. Izuzetno sam obrazovan... Ne moram da

govorim jednostavnim i direktnim jezikom. Moj vokabular je neverovatan, da. Ali budimo iskreni, da li išta opisuje naše lidere bolje od reči *glup*?... Običavao sam da kažem kako su 'krajnje nesposobni', ali *glup* je jači izraz, zar ne?"

Gomila se oduševljeno složila s njim. „Tramp, Tramp, Tramp“, vikali su. „Ju-Es-Ej, Ju-Es-Ej“, skandirali su. Predsednički kandidat im se pridružio. Zatim je naredio snimateljima prisutnih TV ekipa da „okrenu kamere na drugu stranu“ i da pokažu gomilu, da prikažu celu dvoranu, zato što „u ovoj prostoriji ima tako mnogo ljubavi“. Uporno ih je gnjavio i neki su ga naposljetku poslušali, i gomila je zaurkala odobravajući, a onda je još jedan demonstrant nešto doviknuo, na šta je Tramp naložio bezbednjacima da ga „izvedu“, dodavši, s nestašnim osmehom licu: „Nemojte ga povrediti! Budite fini!“

Potom se ponovo okrenuo prema publici: „Pogledajte, ima li ičega zabavnijeg od Trampovog mitinga?“

Bila je to jedna zadovoljna gomila, i pored toga što su satima kisnuli čekajući u redu ispred arene; i pored toga što je nekoliko desetina demonstiranata, nemo stojeći oko njih, mahalo transparentima na kojima je pisalo RECI NE MRŽNJI, RECI NE TRAMPU i HAJL TRAMP, AMERIČKI FAŠISTA. Većini je bilo drago što konačno uživo sluša Trampa, ne zato što ga vole, pa čak ni zato što misle kako će biti dobar predsednik, već zato jer im je bilo drago što neko konačno govori ono što je on govorio. Kevin Stajнки ima pedeset tri godine i u poslednje vreme sve češće shvata kako je primoran da odluči hoće li platiti zdravstveno osiguranje ili ratu hipoteke. Na miting je doveo i svoja dva sina tinejdžera, da i sami čuju, da shvate kako je i drugima teško da sklope kraj s krajem i kako možda postoji način da sve ponovo bude onako kao pre. Tačno je da Tramp ne bira reči, kaže Stajнки,

ali „pogađa pravo u živac. Ljudi se osećaju osujećeno zbog toga što kao nacija tapkamo u mestu. Mnogima se čak čini da nazadujemo“. Stajunki, koji je završio koledž, i njegova supruga, nastavnica muzike, ne žive onako dobro kao nekad i, mada on nije ni levičar ni desničar, niti je ikada pre bio na nekom političkom mitingu, dopada mu se ideja o Trampu kao generalnom direktoru države, nekome ko neće postavljati „nas protiv njih“ nego će promeniti atmosferu, tako da ljudi mogu „reći šta misle i ne osećati se kao islamofobi ili homofobi, ili bilo kakvi drugi *-fobi*“. Tramp je dovoljno zastrašujuć da „izaziva paniku u nekim ljudima iz establišmenta i biće da mi se baš to dopada“, kaže Stajunki. „Donald to naprosto kaže jednostavno, po naški, možda malo previše prosto. Osvežavajuće, ako mene pitate.“

Stajunki nema nikakvih iluzija da je Tramp „čist kao suza – jer takvih nema“. I smatra kako Tramp u svojim izjavama ponekad ume da „ode predaleko, a ne može baš uvek da ublaži svoje reči onda kad to poželi“. Međutim, Stajnkiju se dopalo kada je slušao Trampa kako ne birajući reči govori o izlaženju na kraj s liderima drugih zemalja, zato što Amerika ne mora pobeđivati uvek i u svemu, ali ipak mora pokazati „malo više snage na toj pozornici, reći kako mi moramo biti lideri. Nećemo da se izvinjavamo zbog toga što smo Amerikanci. A to tako izgleda: kao da smo zakazali kao roditelji, bez ikakvih posledica širom planete.“ Tramp, kaže Stajunki, „ume da se pogađa: ruka ruku mije. Stoga mi se čini, koliko god je njegova retorika za govornicom prazna priča, kad se nađe iza zatvorenih vrata spreman je da se nagodi“.

Tramp je danas ponovo opleo po Hilari Klinton i nazvao je gubitnicom, budući da ju je Obama „sredio“ na preliminarnim izborima 2008. godine. Podbo ju je i zbog toga što je usred poslednje debate demokratskih kandidata morala

u toalet, rekavši: „Odvratno, ne želim ni da pričam o tome.“ Objasnio je kako se nekada dobro slagao s njom, na svom „prethodnom poslu“, gde ti „neko dâ pet miliona dolara i... znate kako je, osećaš obavezu“. Sada, međutim, ne uzima velike donacije, sâm finansira svoju kampanju: „I veoma mi je teško da kažem ne, zato što ga uzimam celog života. Uzimam novac, volim novac, uzimam novac. A sad kažem tim ljudima kako ne želim njihov novac. Zato što znam šta posle biva.“

Ljudi su mu klicali, sada još glasnije, zato što je govorio ono što i oni, priznavao je ono što političari koji se šetaju naokolo rukujući se sa svima redom i nižući otrcane fraze nikada ne bi priznali. A on je to naprosto rekao: „Američki san je mrtav.“ Ljudi su mu klicali, ne zato što su pesimistični ili cinični, već zato što im je teško i izdani su, i konačno je neko to primio k znanju. Završio je obećanjem, velikim, u koje su odlučili da poveruju: da američki san možda jeste mrtav, ali da nije nestao. „Učiniću da bude veći, bolji i jači nego ikada pre. Nego ikada pre. Veći, bolji i jači.“

TRI MESECA kasnije, u martu 2016, u Vašingtonu je bio lep prolećni dan, a Tramp se, upisavši u svoj raboš brojne pobeđe i sa još samo dva preostala protivnika, nalazio na dobrom putu da osvoji predsedničku nominaciju. Šefovi stranke su održavali tajne sastanke na kojima su razgovarali kako da okrenu letnju konvenciju protiv Trampa, a oni isti poznavaooci prilika koji ga pre godinu dana uopšte nisu uvažavali, sada su govorili kako je njegova nominacija, po svemu sudeći, takoreći neizbežna. Još je održavao nekoliko mitinga nedeljno i prilozi o njemu su se neprestano vrteli na radiju i televiziji, a on je mešao uobičajena obećanja o preporodu i

veličini s novim izlivima političke nekorektnosti. Kad žena izvrši abortus, „mora postojati nekakav vid kazne“, rekao je jednog dana, a onda je, nekoliko sati kasnije, povukao to što je rekao. Sad je već bio toliko siguran u pobedu, da je rekao da će u stranci „izvesno biti pobune“ ako mu uskrate nominaciju. Bio je u toj meri siguran da je rešio kako je vreme da počne da pokazuje zaokret za koji je odavno rekao da će ga napraviti po završetku agresivne kampanje za preliminarne izbore. Lako i brzo će dokazati, rekao je, da „i te kako ume da se ponaša predsednički“.

I tako je Tramp počeo da nosi nešto konzervativnije mornarskoplave kravate, prigušenije od drečavocrvenih koje je najčešće nosio na mitinzima. U pojavljivanju pred uređivačkim odborom *Vašington posta*, i glas mu je bio takođe bio smireniji i blaži. Retorika mu je bila manje žestoka – dao je sve od sebe da nahvali jednog političkog izveštača tog dnevnika (mada je Tramp ujedno prokomentarisao i da se „*Vašington post* veoma, veoma loše ophodio prema njemu“) i čak je uputio priznanje federalnoj službi u čijoj se nadležnosti nalazi zgrada, odmah pored sedišta Poreske uprave SAD, koju Tramp pretvara u hotel. Tramp je rado pristao na jednosatni zvanični intervju – uređivački odbor je odstupio od svog običaja da, dok odlučuje kojoj će se strani privoleti, razgovori s kandidatima budu nezvanični, kako bi diskusija bila maksimalno otvorena i iskrena. U Trampovom slučaju, niko u odboru nije se zavaravao kako postoje i najmanji izgledi da *Post*, sa svojom tradicionalno demokratskom uvodnom stranom, ozbiljno razmotri mogućnost da podrži kandidata po kome bi njegovi uvodnici opleli neuobičajeno oštro, nazivajući ga pretnjom američkoj demokratiji. Stoga je jedina svrha razgovora mogla biti da vide hoće li urednici i kolumnisti uspeti da pritisnu Trampa

u vezi s nekim njegovim ekstremnijim izjavama i da provere da li se zaista razume u to što radi.

Članovi odbora su unapred dogovorili strategiju osmišljenu da se usredsredi na Trampovo poznavanje teških pitanja vezanih za spoljnu politiku i da ga navedu da kaže zašto se odlučio za tako provokativne istupe. Došao je i taj čas. Tramp je ušao i pružio ruku – bledu, s iznenađujuće grubom kožom – svakom uredniku. To je savršeno normalno za većinu posetilaca, ali bilo je nešto potpuno novo za Trampa, koji je veći deo života proveo izbegavajući rukovanje, zato što, kako je rekao: „Ljudi ti dođu s gadnim nabezom, rukuješ se s njima, dobiješ nabez.“ (Osvajanje kandidature zahtevalo je promenu stava, rekao je, jer ljudi očekuju rukovanje: „Vrlo je nepristojno, znate, kad neko dođe i želi da se rukuje s vama, a vi odbijete; stoga uradite to, rukujete se s njim. Perem ruke što je moguće češće... i ovo nije uvreda ni za koga, ovo je činjenica: virusi vam pređu na ruke i dobijete nabez.“) U *Postu* je Trampov ton ostao ujednačen, a njegove rečenice bile su duže i složenije nego u debatama ili pojavljivanjima na televiziji. Međutim, nije dozvolio da ga pritiskaju. Ispitivači su u šest navrata pokušali da ga navedu da govori o tome da li policija oštrije postupka prema crncima nego prema belcima.

„Znate, imam vrlo određeno mišljenje o policiji“, odvratio je Tramp. „Policija svakako mora imati veliku ulogu.“

Ponovo upitan veruje li da je u policiji prisutna rasna nejednakost, Tramp je odgovorio: „Pročitao sam da postoji i pročitao sam da ne postoji. Hoću reći, pročitao sam i jedno i drugo. I znate šta, nemam mišljenje o tome.“

Razgovor je prešao na Trampove česte zapaljive komentare na njegovim mitinzima, na traženje od bezbednjaka da uklone demonstrante, na naredbe poput: „Prebijte ga

kô mačku.“ Zar takve primedbe ne predstavljaju odobravanje nasilja?

„Ne, zato što govorim o tome da su nam ušli neki vrlo rđavi ljudi. Imali smo jednog tipa... imao je taj glas... i rekao sam: 'Čoveče, voleo bih da ga razbijem od batina.' Da znate, rekao sam to. Da bih voleo da ga odalamim. Taj tip je bio neverovatno glasan. Imao je glas kao Pavaroti. Da sam mu menadžer, rekao sam, zaradio bih silne pare na njemu, zato što ima fenomenalan glas. Hoću reći, neverovatno je koliko je taj tip bio glasan.“

Glavna vest proistekla s ovog sastanka bila je da je Tramp rekao kako Sjedinjene Države možda ne moraju da ulažu toliko novca u NATO, jezgro evropsko-američke bezbednosne alijanse još od Hladnog rata – što je izjava na koju će na nekom političkom mitingu prisutni možda potvrdno klimati glavom ili aplaudirati, ali koja je proizvela šok i porugu u hodnicima trustova mozgova i kladionicama u Vašingtonu. Da li Tramp naprosto improvizuje? Da li se poigrava sa smrtno ozbiljnim političkim štreberima? Ili zapravo ima osnovan, promišljen stav?

„NATO je osnovan onda kad smo bili bogatija zemlja“, rekao je Tramp. „Sad nismo bogata zemlja. Živimo na kredit, sav ovaj novac pozajmljujemo.“

Ali sigurno znate, rekao je uvodničar Čarls Lejn, da Južna Koreja i Japan plaćaju polovinu administrativnih troškova držanja američke vojske u tim zemljama, zar ne?

„Pedeset procenata?“, upitao je Tramp.

„Da“, potvrdio je Lejn.

„A zašto ne plaćaju svih sto procenata?“

Tramp na ovom sastanku nijednog trenutka nije zvučao ljutito. Nije se zajapurio kao što mu se dešavalo u trenucima usijane političke debate. Urednici koji su više od svega želeli

da doznaju koliko je Trampovo ponašanje tokom kampanje bilo smicalica a koliko stvarna ljutnja, na kraju su mislili da su videli pravog Trampa – čoveka sigurnog u svoje stavove, krajnje samouverenog u pogledu svojih sposobnosti, ne preterano dobro informisanog, koji se lako uvredi i koga iskreno zbunjuju sumnje da ima neke druge motive sem da Ameriku ponovo učini velikom.

Nekoliko nedelja kasnije, Tramp će angažovati novog glavnog stratega, iskusnog vašingtonskog lobistu po imenu Pol Menefort, koji će brzo uveriti Nacionalni odbor Republi-kanske stranke da je Tramp na izbornoj turneji samo igrao određenu ulogu. „A ta uloga koju je igrao sad evoluirala u ulogu koju očekujete“, rekao je Menefort. Međutim, sâm Tramp nije naseo na to, a nisu ni članovi uređivačkog odbora *Posta*. Čudno je, ali upravo su najmanje „predsednički“ momenti posete ubedili neke *Postove* urednike da Tramp nije glumio pred njima. Fred Hajat, urednik uvodne strane, morao je da pita: kako čovek koji se kandiduje za predsednika opravdava to što je u debati na nacionalnoj televiziji govorio o veličini svog penisa? „Pametan ste čovek, pohađali ste dobru školu“, rekao je urednik. „A opet, sedeli ste tamo i govorili o svojim šakama i veličini svog penisa.“

„Nisam“, rekao je Tramp, pitanje njegovih šaka pokrenuo je Marko Rubio. „On je počeo.“

„Vi ste odlučili da nastavite“, rekla je kolumnistkinja Rut Markus.

„Ne, ja sam odlučio da reagujem.“ Tramp je izbacio bra-du. „Nisam imao izbora.“

„Odlučili ste da nastavite to prepucavanje za vreme debate“, bila je uporna Markusova. „Možete li nam objasniti zašto niste imali izbora?“

„Ne želim da ljudi pomisle kako imam problem.“

On je počeo. Kao da je reč o ruganju u školskom dvorištu. A Tramp je reagovao. *Nije imao izbora.* Nikad nije bio od onih koji će u bici ustuknuti, ni kao klinac u vojnoj školi, i svakako ne sad na nacionalnoj pozornici. Prema tome, tačno je, on je borac i pobednik, reći će svakome ko pita. Ali takođe je lojalan, uljudan i velikodušan.

Odlazeći sa sastanka, Tramp je zastao da se rukuje s jednom urednicom, Karen Ataja, koja mu je postavila pitanje u vezi s njegovom retorikom koja izaziva razdor i uticaju te i takve retorike na zemlju koja postaje sve više smeđa i crna. „Zaista se nadam da sam odgovorio na vaše pitanje“, rekao je Tramp, a onda se osmehnuo, pogledao pravo u Ataju i dodao. „Prelepo.“ Nije govorio o njenom pitanju.

Ataja nije reagovala. Zapanjena što predsednički kandidat komentariše njen izgled, nije se naljutila, naprosto se „šokirala“, rekla je. „Bio je šarmantan, harizmatičan, ni slučajno podozriv ili nesklon da saraduje. Razmišljala sam o onome što je rekao i onda sam se setila, to je čovek koji sedi na izborima za lepoticu, koji svuda pokazuje svoju ženu i kćerku, koji je za potonju rekao da bi se zabavljao s njom da mu nije kćerka. I zaključila sam, pa dobro, imali smo priliku da vidimo pravog, nepatvorenog Trampa.“

Nekoliko ulica odatle, u sportskoj areni u kojoj igraju *Vašington Vizardsi* i *Kapitalsi*, hiljade jevrejskih aktivista okupile su se da čuju dugo očekivano Trampovo obraćanje AIPAC-u, na temu njegovog pristupa izraelsko-palestinskoj pat-poziciji. Desetine rabina i ostalih objavilo je plan da bojkotuje taj događaj, zato što se Tramp ranije zarekao da će biti „neutralan“ u razgovorima između Izraela i Palestinaca, i zato što je Trampov poziv na progon muslimana iz Sjedinjenih Država mnogim Jevrejima zazvučao kao zastrašujući odjek politike s kojom su se njihovi roditelji i dedovi u svoje

vreme suočili u Evropi. Premda se Trampova kćerka Ivanka udala za ortodoksnog Jevrejina i preobratila u judaizam, ovaj predsednički kandidat odvratio je mnoge Jevreje komentirima na sastanku Republikanske jevrejske koalicije, kad je rekao kako možda neće dobiti podršku mnogih prisutnih, zato što ne želi njihov novac. Tramp je rekao da je u najboljem položaju da postigne mir na Bliskom istoku, zato što je dobar pregovarač, „kao vi, narode“.

Stoga je Tramp morao pokušati da ispravi greške. Ništa nije prepustio slučaju. Mada je rekao da na izbornoj turneji ne bi trebalo dozvoliti telepromptere, sada ih je koristio, prelećući pogledom od jednog do drugog ekrana. Ovog puta je jasno i glasno bio na strani Izraela. Galamio je protiv palestinske demonizacije Jevreja. Podsetio je prisutne da je pozajmio svoj privatni mlaznjak njujorškom gradonačelniku Rudiju Đulijaniju kad je nekoliko nedelja posle 11. septembra otišao u posetu Izraelu, te da je bio veliki maršal Izraelske parade u Njujorku 2004. godine, na vrhuncu nasilja koje se odigravalo u pojasu Gaze. Postarao se da svi znaju da će Ivanka uskoro roditi „prelepu jevrejsku bebu“.

Međutim, pre no što je Trampov govor pobrao višestruke ovacije publike na nogama, na početku njegovih komentara, u šestom redu od bine, ustao je rabin s jevrejskim molitvenim šalom i doviknuo u usamljenom protestu: „Ovaj čovek je zao. On inspiriše rasiste i licemere. Podstiče nasilje. Ne slušajte ga.“ Rabin Šmuel Hercfeld, koji predvodi ortodoksnu kongregaciju u Vašingtonu, nije ustao ponesen žarom trenutka. Danima se borio s odlukom da tako postupi. Posavetovao se s rabinom koji mu je bio mentor, sa svojim advokatom i sa svojom ženom i sedmoro dece. Deci je rekao kako oseća obavezu da nešto kaže, da kaže „znamo ko si, prozreli smo te“. Deca su ga molila da ne izrazi svoje negodovanje, zato

što može nastradati, ali Hercfeld je zaključio da nema izbora. Znao je da će izgubiti članove svoje sinagoge (što se i desilo). Znao je da će biti optužen za neprimeren politički stav (to se takođe desilo). Ali zaključio je da Tramp predstavlja „egzistencijalnu pretnju našoj zemlji. Nikad u životu nisam video takvu političku ličnost. Besraman je u svom podsticanju nasilja. Govori ružnim rečima o ljudima iz drugih zemalja. Stvorio je prostor da sve ono ružno izgamiže iz pomrčine.“

Hercfelda su smesta udaljili iz arene, a Tramp je nastavio govor bez novih incidenata. Međutim, sutradan se predsednik AIPAC-a, suzdržavajući suze, izvinio zbog Trampovog govora, rekavši da je njime narušeno pravilo grupe koje zabranjuje lične napade. Tramp je bio neuobičajeno suzdržan što se tiče rečnika, ali rekao je za predsednika Obamu da je „možda najgore što je snašlo Izrael“ i provukao je „To!“ , reč koje u scenariju nije bilo, u deo govora u kom je napomenuo kako je ovo poslednja Obamina godina u Beloj kući. I pored svih spoljnih predsedničkih obeležja, Tramp je ostao Tramp.

Štaviše, jedino pojavljivanje toga dana na kojem je Tramp izgledao i zvučao kao iskreni milijarder iz naroda, kakav je bio na izornoj turneji – na smenu zabavan, ljutit, strastven, ubedljiv – bilo je na sasvim drugačijem događaju, na promociji u kitnjastoj zgradi stare pošte u Aveniji Pensilvanija, koja se velikom brzinom preobražavala u hotel iz lanca *Trump International*. Jedan sat pre no što je Tramp trebalo da se pojavi, red za novinarske akreditive za pokrivanje ovog događaja otegao se iza ugla. Pojavilo se dve stotine reportera, a samo je možda šaćicu njih uistinu zanimalo renoviranje poštanske zgrade iz devetnaestog veka u luksuzni hotel pet ulica od Bele kuće. Mamac je bila šansa da postave Trampu neko pitanje.

Odzvanjanje čekića o čelik i zvrjanje električnih alata čuli su se sve do pred sam Trampov dolazak. Tada su se ljudi sa građevinskim šlemovima i narandžastim prslucima neprimetno izgubili odatle, ostavljajući za sobom samo mirnu klavirsku muziku, upadljivo različitu od niza agresivnih numera kojima je Tramp podsticao gomilu na svojim mitinzima. Uto je stigla i Trampova povorka automobila, dva blistava crna terenca ispred kojih su išla četvora patrolna kola vašingtonske policije i sedam policajaca na motociklima. Tramp je – na čelu grupe koju je sačinjavalo više od deset pomoćnika u tamnim odelima, debeljuškasti muškarac u beloj kuvarskoj odori, dvojica građevinaca i mnogo hotelskih rukovodilaca – ušao u atrijum preko mostića od šperploče i stao ispred dveju američkih zastava. Hotel će, obećao je, biti „neverovatan, s predivnim mermerom iz različitih krajeva sveta... Mislim da je to velika stvar za ovu zemlju, velika stvar za Vašington.“

Reporteri su četrdeset minuta zasipali Trampa pitanjima, od kojih nijedno nije imalo veze s projektom preuređenja poštanske zgrade. Umesto toga su želeli da razgovaraju o broju delegata, politici SAD na Bliskom istoku, NATO-u, o nasilju na Trampovim mitinzima. Tramp je obuhvatio pogledom sve prisutne, a onda upitao želi li neko možda da vidi tu veličanstvenu, veličanstvenu balsku dvoranu. Damarajuća masa reportera i snimatelja, iz koje su štrčale „pecaljke“ s mikrofonom i kamere pridržavane iznad glave, progurala se kroz vrata i okružila Trampa poput ameba. On pak kao da to nije ni primećivao. Zastao je, pogledao naviše ka neoromaničkoj fasadi zgrade i istakao: „Onaj prozor je iz 1880. godine. Teško je poverovati, zar ne? To je naročito staklo. Posедуje neku vrstu patine.“ Gomila oko njega nije došla zato da sazna nešto o građevinskim materijalima, ali

njemu je to blisko. On u tome živi. Sve ostalo – mase naroda, ljudi koji skandiraju njegovo ime, državna politika koja je pošla naopako – bilo je novo i uzbudljivo, ali i uznemirujuće. Sada je bio vodeći kandidat stranke i, što se tiče sledećeg čina, neki ljudi su mu rekli kako mora da se ponaša predsednički, a opet, znao je da će biti ono što je oduvek bio.

Zlatna groznica: nova zemlja

Jednog junskog dana 2008, na severozapadnoj obali Škotske, grupa meštana sa Spoljnih Hebrida zurila je naviše prema avionu koji se približavao. Ostrva na kojima su živeli tvorila su oblik srednjovekovne batine, na južnom kraju uzane, na severnom široke, prostrte nasred ustalasanog sivo-plavog mora. Veliki deo njihovog retko naseljenog područja izdaleka je izgledao kao beskrajna zelena livada; poljane sežu do surovih litica i kamenitih plaža, iza kojih leži niz ostrvaca. Dok se boing 727 spuštao prema njima, ostrvljani su čekali.

Mlaznjak je bio nesvakidašnji gost, ni nalik na male putničke avione s propelerima ili bučni dostavni avion Kraljevske pošte koji je redovno obilazio ostrvo. Pošto je na svom putu iz Bostona preletela Atlantik, letelica se probila kroz kovitlac vetrova, izbacila točkove i dotakla pistu, a potom se polako uputila ka malom terminalu u Stornaveju, varoši od osam hiljada stanovnika, glavnom gradu ostrva Luis. Avion je bio preuređen u skladu s izričitim zahtevima svog vlasnika Donalda Dž. Trampa s Menhetna. Imao je veliku spavaću sobu, prostrana sedišta za smeštaj dvadeset četiri putnika,

trepezariju za pet osoba opremljenu porcelanskim servisom za jelo i kristalnim čašama, i dve pozlaćene sudopere pride. Na trupu aviona stajala je jedna jedina reč, TRAMP, ispisana velikim slovima. Kad su motori stali, Trampovi ljudi su istovarili pune sanduke knjiga, koji će docnije, poput totema, biti poklonjene ostrvljanima. Na jednom sanduku stajala je nalepnica s natpisom TRAMP: KAKO SE OBOGATITI, a na drugom NEMA ODUSTAJANJA.

U tamnom odelu, beloj košulji, s kravatom koja mu je sezala dobroano ispod opasača i svetlom kosom koja je lepršala na vetru, Tramp se pozdravio s ostrvljanima. Potom se sa saputnicima uputio ka crnom poršeu kajen i dva BMW-a X5s. On i njegova pratnja vozili su se dvanaestak kilometara vijugavim drumovima, pored zelenih bregova koji se pitomo spuštaju do zaliva, kroz skupine kuća i malih industrijskih objekata na samoj obali, sve dok nisu stigli do sive kuće poznate kao Tong 5, nazvane po selu u kom se nalazi. Tramp je izašao iz kola i zavirio unutra. Kuća je toliko skromna da se Tramp zadržao u njoj svega devedeset sedam sekundi. Snimljeno je nekoliko fotografija i izgledalo je da je priča uredno zaokružena: Tramp u poseti rodnom mestu svoje majke Meri En Maklaud.

„Veoma mi je prijatno ovde“, rekao je Tramp okupljenim reporterima. „Kada vaša majka potiče s određenog mesta, to mesto vam obično bude drago. Zaista se osećam kao Škot, ali ne tražite od mene da to definišem. Imam neke izrazite crte svoje majke.“ Za slučaj da neko nije dovoljno pazio, dodao je: „Imam mnogo novca.“

Tramp je samo jednom pre toga došao ovamo, kad je imao tri ili četiri godine, a ovaj sadašnji boravak nije mogao biti kraći, jedva tri sata. Pričalo se kako namerava da pretvori lokalni zamak u luksuzni hotel. Ali onda je otišao na drugi